

فصل سوم

صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان
نقش‌ها (معلم، یادگیرنده، خانواده)
منابع (محیط، مواد و رسانه‌های آموزشی)
مفهوم ارزشیابی در رویکرد نوین علوم تجربی

صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان

آموزگاران باید فعالیت‌هایی را که ارتباط و درک دانش‌آموزان را افزایش می‌دهد برنامه‌ریزی کنند و با ایجاد گروه‌های مختلف به دانش‌آموزان بیاموزند که چگونه یافته‌های خود را با در میان گذاشتن ایده‌های خود مطرح کنند. تدریس معلم باید طوری طراحی شود تا دانش‌آموزان درباره‌ی رخدادهای علمی و فرآیندهای گوناگون تفکر کنند. و بتوانند بین مباحثی که در مدرسه، خانه و در جامعه یاد می‌گیرند ارتباط برقرار کنند. یافته‌های خود را با یکدیگر در میان بگذارند. ارتباط بین دانش‌آموزان با یکدیگر و معلم در کلاس باید به گونه‌ای باشد که به آن‌ها اجازه دهد تا به صورت آزادانه و با اعتماد به نفس بیشتر نقطه نظراتشان را بیان کنند.

معلمان باید طوری فعالیت‌ها را تنظیم کنند که به دانش‌آموزان اجازه دهد تا هم به‌طور فیزیکی و هم به‌طور ذهنی در موضوعات علمی شرکت کنند. معلمان باید از تعامل کلامی برای کنترل درک دانش‌آموزان از محتوا استفاده کنند و با برگزاری مباحث گروهی کوچک امکان تعاملات را آسان کنند. «نوبین»^(۱) و «فراستر»^(۲) می‌گویند که در همه سطوح معلمان از استراتژی‌های کلامی استفاده می‌کنند که این استراتژی‌ها عبارتند از پرسیدن سؤالاتی برای تحریک قوه تفکر، بررسی دقیق پاسخ‌های دانش‌آموز برای شفاف‌سازی و تشریح موضوع و ارائه توضیحاتی برای دانش‌آموزان.

موفق‌ترین معلمان باید دانش محتوایی عمیقی در حوزه‌های موضوعی که تدریس می‌کنند داشته باشند. «هانتلی»^(۳)، ۲۰۰۳ در پژوهش کیفی صلاحیت معلمان را در ۶ دسته طبقه‌بندی نمود که عبارتند از:

- آماده‌سازی مناسب (برنامه‌ریزی و سازماندهی کلاس)
- دانستن دانش پایه عمیق، جهت تسهیل یادگیری
- استفاده از راهبردهای مختلف مدیریت رفتار فراگیر
- برقراری ارتباط موثر با ذی‌نفعان مدرسه
- حرفه‌ای عمل کردن
- خودآگاهی

1. Tobin
2. Forrester
3. Hantly

نقش‌ها (معلم، یادگیرنده، خانواده)

◀ نقش معلم

مهارت معلم برای فرآیند پرسش و پاسخ مهم و حیاتی است. اگر معلم، فاقد تجهیزات کلاسی کافی باشد مهارت او خیلی مهم‌تر می‌شود. چگونه یک معلم می‌تواند فرآیند کشف را آسان کند و راهنمایی‌هایی را ارائه دهد؟ و یا چه زمانی مداخله کند؟ و چه هنگامی کنار بایستد. چگونه یک معلم این مسئله را تعیین می‌کند که یک مشکل باید بر اساس یک اصل مهم مطرح شود و یا بر اساس یک اصل ابتدایی و غیرمهم؟

امروزه نظریه تدریس و آموزش نشان می‌دهد که برای یادگیری معلمان و دانش‌آموزان باید مسئولیت‌های مشترکی داشته باشند. دیگر چنین نیست که معلمان تنها ناشران علم و دانش هستند. تعامل دانش‌آموز و معلم از عوامل مهم در مدیریت کلاس است. کلاسی که با استراتژی مدیریتی اثربخش و کارآمدی هدایت می‌شود، معلم یکی از اهداف اولیه‌ی آموزشی‌اش را پیشرفت و افزایش استقلال و عدم وابستگی دانش‌آموزان قرار می‌دهد.

او در کل کلاس از شیوه‌ی کنترل از راه دور استفاده می‌کند و با حرکت کردن در اطراف کلاس و صحبت کردن با تک‌تک دانش‌آموزان رفتار آن‌ها را به‌طور فعالانه مشاهده می‌کند. دانش‌آموزان، هم به‌طور مستقل و هم به‌صورت جمعی در گروه‌ها کار می‌کنند.

نقشی که معلمان برای آموزش مفاهیم درسی ایفا می‌کنند عبارتند از:

📖 ساخت یک محیط یادگیری قوی و غنی

📖 تعریف و شناسایی مفاهیم مهم

📖 برنامه‌ریزی و طراحی فرآیند پرسش و تحقیق

📖 شروع و هدایت بحث

📖 هدایت مسیر یادگیری دانش‌آموزان برای رسیدن به هسته‌ی محتوایی

◀ نقش یادگیرنده

دانش‌آموزان درک می‌کنند که از دانش علمی خود چه موقع می‌توانند برای تشریح و پیش‌بینی رخدادها در زندگی روزمره خود استفاده کنند و مشکلات سر راه را حل نمایند. آن‌ها تصمیماتی می‌گیرند که هم در زندگی خودشان و هم در زندگی مردم و جامعه پیرامون خودشان تاثیرگذار باشد.

دانش‌آموزان پژوهش و تحقیق می‌کنند تا پاسخ پرسش‌هایی را که در مورد طبیعت و دنیای تکنولوژی دارند به‌دست بیاورند.

دانش‌آموزان در زمان لازم، لوازم و ابزار مورد نیاز خود را انتخاب می‌کنند و اطلاعات پیشین را به‌صورت هدفمند مرتب می‌نمایند. آن‌ها ممکن است از ابزارآلات بینایی، شنوایی و کامپیوتر برای جمع‌آوری اطلاعات استفاده کنند.

نقشی که فراگیران برای آموختن مفاهیم علمی ایفا می‌کنند عبارتند از:

 مشارکت در برنامه‌ریزی یک تحقیق

 مشاهده و کنکاش

 آزمایش و حل مشکلات

 کارکردن، هم به عنوان یک عضو و هم به تنهایی

 حدس زدن و بحث کردن با همکلاسی‌ها و معلم

 آرایه مباحث منطقی و ساخت توضیحات

 آزمایش کردن فرضیه‌های خودشان

◀ نقش خانواده

مشارکت والدین در آموزش علوم به کودکان اهمیت زیادی دارد. خانواده‌هایی که با هم در جهان کاوش می‌کنند اندیشمندان علمی و دانش‌آموزان عالی پرورش می‌دهند. آن‌چه به فرزندان خود می‌گویید مهم است. اما شاید آن‌چه که نباید بگویید مهم‌تر باشد. والدین اغلب نگرش‌ها و انتظارات خود را به‌طور مستقیم به فرزندان‌شان منتقل می‌کنند. اگر به فرزندان بگویید «من هیچ‌گاه درس علوم را دوست نداشتم» این تصور در او به‌وجود می‌آید که درس علوم خسته‌کننده و دشوار است.

انتظار والدین می‌تواند نگرش‌های مثبتی در فرزندان ایجاد کند. والدین با پرسیدن پرسش‌های نامحدود و صرف وقت می‌توانند شوق آموختن را در فرزندان‌شان تقویت کنند.

بنابراین به‌منظور اثربخش‌تر کردن آموزش علوم ضرورت دارد این آموزش‌ها در محیط مدرسه همراه و همگام با محیط خانه صورت گیرد. تا دانش‌آموزان از نظر جسمانی و اجتماعی و عقلانی احساس رشد نمایند.

منابع (محیط، مواد و رسانه‌های آموزشی)

📖 برای ایجاد یک محیط پربار آموزشی، استفاده از وسایل کمک آموزشی چند حسی مانند ماشین‌های آموزشی، تلویزیون، فیلم، ابزارهای بازیابی اطلاعات، وسایل و تجهیزات آزمایشگاهی و ... در جهت یاری رساندن به فراگیران برای چیرگی بر حقایق، اصول و مهارت‌هایی که به تمرین‌های مکرر نیاز دارد، بسیار موثر است.

📖 در تعریف مفهوم کمک آموزشی همین بس که هر چیزی که بتواند کیفیت تدریس و یادگیری را افزایش دهد وسیله‌ای برای کمک به آموزش است. تحقیقات نشان می‌دهند که از طریق تدریس معمولی تنها از مطالب مورد آموزش یاد گرفته می‌شود، در حالی که اگر یادگیری با استفاده از وسایل ارتباطی به عمل آید میزان یادگیری را در افراد بالا می‌برد. استفاده از مواد و وسایل آموزشی باعث توجه بیشتر فراگیران و در نتیجه کاهش میزان تاثیر موانع ارتباطی از نوع فیزیکی آن می‌شود. و ارتباط و تفاهم بیشتری بین معلم و شاگرد برقرار می‌کند. درحقیقت وسایل کمک آموزشی، بخشی از تکنولوژی آموزشی است که هدف آن حل مسائل و مشکلات آموزشی، از طریق بررسی و کنترل تمامی عوامل موثر در یادگیری و مجموعه اجزای تشکیل دهنده فرآیند آموزشی است. از ویژگی‌های بارز کتاب‌های درسی علوم تجربی در دوره ابتدایی این است که همواره این مسئله موردنظر بوده که ابزار و مواد مورد نیاز در فعالیت‌ها به‌گونه‌ای باشد که امکان تهیه‌ی آن‌ها در سخت‌ترین شرایط آموزشی نیز موجود باشد. بنابراین علاوه بر استفاده از ابزارها و وسایل پیش ساخته‌ی در دسترس، استفاده از ابزارهای ساده و حتی دورریختنی در تهیه‌ی وسایل مورد نیاز آزمایش توصیه می‌شود.

📖 علاوه بر مواد و رسانه‌های آموزشی، محیط یادگیری نیز از عوامل موثر در بهبود فرآیند یاددهی - یادگیری است، که کلاس درس در کانون این محیط قرار دارد. جایی که مقدار زیادی از مواد یادگیری و وسایل آموزشی به‌منظور کمک به خودآموزی و فراگیران در آن موجود است. توانایی و استعداد فراگیران برای یادگیری به‌شدت از محیط مدرسه متأثر است و در محیط شوق‌انگیز، آموزش سهل‌تر صورت می‌گیرد. از جمله عناصر آموزش علوم پروژه‌های تحقیقی است تا با فراهم نمودن فرصت‌هایی برای دانش‌آموزان ارتباط معناداری میان موضوعات درسی و محیط واقعی پیرامون خویش ایجاد کنند و دامنه‌ی فراگیری او را فراتر از کلاس درس گسترش دهند و دانش‌آموزان را در کارهای خانه، بحث کلاس، نوشتن، صحبت کردن و ... درگیر کنند و در یک کلام دانش‌آموزان در فرآیند یاددهی - یادگیری می‌آموزند که چگونه یاد بگیرند؟

مهم‌ترین منابع درس علوم عبارتند از:

📖 کتاب معلم (راهنمای تدریس معلم) درس علوم

📖 کتاب کار دانش‌آموز

📖 کتب و وسایل کمک‌آموزشی درس علوم ویژه دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی

مفهوم ارزشیابی در برنامه‌ی درسی علوم تجربی

فرهنگ روان آرتور وبر^(۱) (۱۹۸۵) ارزشیابی را در معنی عام «تعیین ارزش و یا اهمیت یک چیز» می‌داند و به‌صورت خاص‌تر ارزشیابی را «تعیین میزان موفقیت یک برنامه، یک درس، یک سری آزمایش و ... در رسیدن به هدف‌های اولیه‌ی آن‌ها» تعریف می‌کند.

اولین تعریف رسمی از ارزشیابی به نام رالف تایلر^(۲) ثبت شده است. وی ارزشیابی را «وسیله‌ای جهت تعیین میزان موفقیت برنامه در رسیدن به هدف‌های آموزشی مطلوب موردنظر» می‌داند. هدف ارزشیابی قضاوت در مورد ارزش برنامه و مؤثر بودن برنامه برای کسانی که در آن شرکت کردند. فرآیند ارزشیابی مشخص می‌سازد چه چیزهایی خوب انجام شده و چه چیزهایی به اصلاح و بهبود نیاز دارند. ارزش برنامه و مؤثر بودن یادگیری به‌وسیله‌ی ارزشیابی مشخص می‌شود. دانش‌آموزان باید به نحوی ارزیابی شوند که حداکثر فرصت برای نشان دادن توانایی‌هایشان به آن‌ها داده شود. ارزیابی‌های گوناگون باید با روش‌های مختلفی انجام گیرد تا به همه‌ی دانش‌آموزان اجازه دهد دانش‌ها و توانایی‌های خود را در علم نشان دهند. باید تفاوت‌های شخصیتی نظیر تفاوت‌های زبانی، جنسیتی، قومیتی، وضعیت اقتصادی و اجتماعی و ناتوانی‌ها مدنظر گرفته شود. قضاوت بر روی پیشرفت دانش‌آموز باید بر پایه‌ی منابع و انواع مختلفی از شواهد باشد. ارزیابی در علم باید طوری طراحی شده باشد تا دانش و مهارت‌ها را ارزیابی کنند. این کار از طریق استفاده از شواهد گوناگونی در مورد پیشرفت دانش‌آموزان که در شرایط و زمان‌های متفاوت گردآوری شده‌اند انجام می‌شود.

ارزشیابی درس علوم تجربی

ارزشیابی معتبر آن است که با هدف‌های برنامه آموزشی همخوانی داشته باشد. اگر پرورش مهارت طبقه‌بندی کردن از هدف‌های آموزش علوم است باید توانایی دانش‌آموز در طبقه‌بندی ارزشیابی شود. اگر توقع داریم آموزش علوم توانایی مشاهده کردن را در دانش‌آموز پرورش دهد معلم باید آنان را در فرآیند آموزش علوم «مشاهده‌گر» بار بیاورد و همین مهارت را نیز ارزشیابی کند. بنابراین توانایی دریافت حاصل مشاهدات دیگران، توانایی دانش‌آموز را در مهارت مشاهده نشان نمی‌دهد. همان‌گونه که آموزش علوم خود یک فرآیند ساخت‌گرا و پژوهشگر است. ارزشیابی از آموخته‌های دانش‌آموزان در طی همین فرآیند یک ارزشیابی معتبر خواهد بود و این کار به هیچ‌وجه به سادگی

1. Arthur Weber
2. Ralph Taylor

امتحان‌های کتبی رایج نیست.

راهبردهای ارزیابی

راهبردهای ارزیابی راهبردهایی هستند که به معلمان اجازه ارزیابی مستمر از درک پیشرفت دانش‌آموزان را نشان می‌دهند.

راهبردهای ارزیابی یادگیری علوم ابتدایی شامل ارزیابی عملکرد در پروژه‌ها و تحقیق‌های علمی، نقشه‌های مفهومی، مجله علمی، پرسش و پاسخ، مشاهده و کار پوشه‌هاست^(۱) (هیوز و ویر^(۲)، ۱۹۹۶)

ارزشیابی عملکردی (مدل ایستگاهی)

ارزشیابی عملکردی نوعی آزمون عملی است که با استفاده از ابزار و وسایل، دانش علمی و محتوایی دانش‌آموزان و همچنین توانایی آنان در به‌کارگیری دانش فراگرفته شده را می‌سنجد.

یکی از انواع آزمون‌های عملکردی، ارزشیابی مدل ایستگاهی است که به‌صورت کوتاه مدت (در یک روز) و یا بلند مدت در پایان نیم‌سال تحصیلی با عنوان آزمون پایانی، انفرادی طراحی و اجرا می‌شود. در آزمون عملکردی دانش‌آموزان در یک موقعیت عملی قرار می‌گیرند تا در جریان کار به نتیجه‌ی مشخصی دست یابند. در این آزمون از دانش‌آموزان خواسته می‌شود تا مسائل معنی‌دار علمی، نظیر مسائلی که در زندگی روزمره با آن روبرو می‌شوند را حل کنند. بنابر نظر ثوران‌دیک^(۳) و همکاران (۱۹۹۱) ارزشیابی عملکردی، آزمون بسیار معتبری است که تأکید بر فرآیندهای یادگیری دانش‌آموز در سطوح مختلف تحصیل دارد. آزمون‌های عملکردی به‌صورت بلند مدت (پروژه‌ای^(۴)) و یا کوتاه مدت برگزار می‌شود. آزمون عملکردی مدل ایستگاهی که نحوه طراحی، ارزشیابی و اجرای آن از اهداف این نوشتار است جز نوع کوتاه مدت به‌شمار می‌آید.

نمونه‌ای از ارزشیابی عملکردی (مدل ایستگاهی):

با روش ایستگاهی می‌توانید درس انواع غذاهای مفید و غیرمفید را ارزشیابی کنید. ایستگاه‌ها می‌توانند به‌صورت زیر باشند.

1. Portfolio
2. Hughes & Weir
3. Svrndayk
4. Project

ایستگاه اول

دانش‌آموزان هر گروه میان‌وعده‌هایی را که به مدرسه می‌آورند از لحاظ مفید و غیرمفید بودن بررسی می‌کنند. برای نمونه کارت‌هایی تهیه کرده و خوراکی‌هایی را که در یک روز اعضای گروه مصرف کرده‌اند را بر روی کارت‌ها بنویسند. جدولی تصویری و دو قسمتی مشابه نمونه را تشکیل دهید پس از مشورت کارت‌ها را اگر فکر می‌کنند خوراکی مفید است در ردیف راست جدول بچسبانند و بالعکس.

خوراکی‌های مفید	خوراکی‌های غیرمفید

ایستگاه دوم

با مشورت مجدد تصمیم بگیرند مصرف چه خوراکی‌هایی را باید ادامه دهند و یا آن را حذف کنند و یا مقدار مصرف آن را تغییر دهند.

ایستگاه سوم

عملکردهای مناسب و نامناسب در استفاده از خوراکی‌های مفید و غیرمفید را در زندگی روزمره با کامل کردن جدول هفتگی یا روزانه با کمک والدین، تشخیص دهند.

شنبه	یکشنبه	دوشنبه	سه‌شنبه	چهارشنبه	پنجشنبه	جمعه	
							صبحانه
							ناهار
							شام
							میان‌وعده

نقشه مفهومی

نقشه‌های مفهومی^(۱) می‌توانند به‌عنوان ابزارهایی برای مرور و سازمان‌دهی اطلاعات مورد استفاده قرار گیرند. در استفاده از نقشه‌های مفهومی هم به‌هنگام نمایش و هم به‌هنگام تهیه‌ی آن‌ها مطالب چندین بار برای یادگیرنده تکرار می‌شوند. در نقشه‌های از قبل آماده شده دانش‌آموز به مرور دیداری مطالب و در تهیه نقشه‌ها دانش‌آموز به مرور نوشتاری مطالب می‌پردازد. هم‌چنین یک مزیت بزرگ استفاده از نقشه‌های مفهومی این است که آن‌ها تصویری جامع و روشن از مفاهیم و رابطه بین آن‌ها را در یک فضای کوچک فراهم می‌کنند و فرد می‌تواند به آسانی بر هر قسمتی از آن متمرکز شود. امکان مرور مفاهیم از این طریق بسیار سریع‌تر و علمی‌تر از خلاصه‌برداری‌های غیرترسیمی است. بنابراین نقشه‌های مفهومی می‌توانند هم در یاددهی و هم در ارزشیابی مورد استفاده قرار گیرند. بنابراین کاربرد نقشه‌های مفهومی را می‌توان به‌صورت زیر بیان کرد (کین چین^(۲)، ۲۰۰۶).

۱- وسیله‌ای برای آموزش

زمانی است که معلمان در فرآیند آموزش از نقشه‌های مفهومی جهت ارائه درس استفاده می‌کنند و به مفاهیم مهم و رابطه‌ی آن‌ها با سایر مفاهیم توجه بیشتری می‌کنند. استفاده از نقشه‌های مفهومی در آموزش باعث می‌شود که وقت کلاس صرف موضوعات کم‌اهمیت نشود.

۲- وسیله‌ای برای ارزشیابی تکوینی

نقشه‌های مفهومی که خود دانش‌آموزان تهیه می‌کنند، ابزار بسیار مناسبی برای تشخیص نواقص یادگیری آن‌ها محسوب شده و معلم با توجه به ارتباط‌های درست و نادرست در این نقشه‌ها نکاتی را که دانش‌آموزان خوب متوجه نشده‌اند تشخیص می‌دهد.

۳- وسیله‌ای برای ارزشیابی پایانی

پس از پایان واحد یادگیری می‌توان برای سنجش یادگیری‌های تراکمی دانش‌آموزان از آنان خواست تا به تهیه نقشه مفهومی موضوع‌های آموزش داده شده بپردازند.

کارپوشه

از دید بسیاری از کارشناسان و متخصصان ارزشیابی، یکی از بهترین شیوه‌های ارزشیابی مستمر، پویا و سازنده به‌خصوص در حوزه‌های علوم تجربی ارزشیابی پوشه‌ای است که به معلم، والدین و

1. Concept Map
2. Kinchin

دانش آموز اطلاعات کافی را از میزان پیشرفت دانش آموز و چگونگی آن ارایه می‌دهد. کارپوشه مجموعه کارهای ساخته و ارایه شده توسط دانش آموز است که در طول یک مدت طولانی جمع‌آوری می‌شود و به معلم این امکان را می‌دهد که رشد دانش آموز و پیشرفت کلی یادگیری وی را در طول آن مدت، مورد ارزیابی قرار دهد.

پوشه‌ی کار هم‌چنین فرصت شناخت و اصلاح اشتباهات را به دانش آموز می‌دهد. به این ترتیب دانش آموز را در فرآیند آموزش خود سهیم می‌سازد. علاوه بر این زمانی که قرار است دانش آموز موردی از کارهای خود را برای نگاه‌داری در پوشه انتخاب کند فرصتی برای تمرین تصمیم‌گیری‌های آگاهانه و قضاوت مسئولانه پیدا می‌کند.

آزمون‌های مداد- کاغذی، نوارهای صوتی، مدل‌ها، کاردستی‌ها و ... را می‌توان در کارپوشه گذاشت. نمونه کارها را در صورتی می‌توان در کارپوشه نگه داشت که دارای ویژگی‌های زیر باشند:

📁 نمونه‌ها نشان دهند که در پایان یک واحد علمی، اهداف خاصی به دست آمده است.

📁 نمونه‌ها پیشرفت چشمگیر در کاربرد یک مهارت علمی را نشان دهند.

📁 نمونه‌ها یک نقطه ضعف در دانش یا مهارت دانش‌آموزی را نشان دهند.

📁 نمونه‌ها پیشرفت قابل ملاحظه و حتی شناختی فراتر از محتوای دروس را نشان دهند.

کارپوشه به معلم این امکان را می‌دهد که یک قضاوت حرفه‌ای در مورد یادگیری دانش‌آموزان داشته باشد.

پرسش و پاسخ

گفت‌وگوی میان معلم و دانش آموز از طریق پرسیدن سؤال زمانی که در حال ارزیابی یادگیری دانش آموز است بسیار مفید می‌باشد و برای فعال کردن تفکر و کشف درک به معلمان پیشنهاد شده است:

- برای پاسخ سؤالات به دانش آموز زمان کافی داده و از آن‌ها بخواهند تا فکر خود را در گروه‌های کوچک به بحث بگذارند و یک نماینده به نمایندگی از گروه صحبت کند.

- از دانش‌آموزان بخواهند از بین پاسخ‌های متفاوت یک گزینه را انتخاب کند.

- از تمام دانش‌آموزان بخواهند جواب‌ها را بنویسند و انتخاب‌های خود را بخوانند.

در فرآیند پرسش و پاسخ، بر پرسیدن سؤال و تداوم ساخت سؤالات معنادار تأکید شده است. پرسیدن سؤال از دانش آموز به صورت منظم نیز پیشرفت آنان را نشان می‌دهد. گیبسون^(۱) (۱۹۹۸) معتقد است که پاسخ دانش آموز به سؤالات می‌تواند یک ابزار ارزشمند برای یادگیری باشد و پاسخ هر

1. Gibson

دانش‌آموز نشان‌دهنده درک و بینش کلی نسبت به چگونگی پیشرفت آنان است و تفکر دانش‌آموزان و توانایی‌های آنان را به صورت یک فرضیه نمایان می‌سازد (مهدوی، ۱۳۹۲).

اهمیت بازخورد در ارزشیابی پیشرفت تحصیلی

در روش سنتی بازخورد معلم در قالب نمره و رتبه است. به عبارتی دانش‌آموز هیچ اطلاعاتی از کیفیت کارش نمی‌گیرد و نیز توصیه‌ای برای پیشرفت بهبود کار هم دریافت نمی‌کند. به جرأت می‌توان گفت یکی از مهم‌ترین وجوه یک ارزشیابی معتبر در فرآیند آموزش بازخوردی است که به معلم و دانش‌آموز می‌دهد. این بازخورد می‌تواند سازنده باشد، اگر اطلاعاتی که به معلم و دانش‌آموز می‌دهد با توجه به هدف‌های آموزش و نیز توانایی‌های دانش‌آموز باشد. بازخورد معمولاً به دانش‌آموز پیام می‌دهد که «چه دانش و یا مهارتی کسب کرده‌ام»، «در چه مواردی باید بیشتر کار کنم؟» «نقطه‌ی قوت کارم چه بود؟» و ...

◀ ویژگی‌های یک بازخورد مناسب

- ۱- با توجه به ویژگی‌های هر دانش‌آموز صورت گیرد.
- ۲- به موقع است
- ۳- برای دانش‌آموزان قابل فهم است.
- ۴- دانش‌آموز می‌تواند از آن استفاده کند.
- ۵- راهکارهای ترمیمی همراه بازخورد ارائه می‌شود.

نکته قابل توجه در آموزش دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی این است که هر کلاس و هر دانش‌آموز ویژگی خاص خود را دارد که ممکن است بر نقطه تمرکز ملاک‌ها تأثیر یگذارد. به عبارت دیگر توانایی‌های دانش‌آموزان تعیین می‌کنند که معلم بر چه مواردی باید بیشتر تمرکز کند. هدف‌ها و ملاک‌ها مشخص‌اند، اما نقطه تمرکز معلم در فرآیند آموزش می‌تواند متغیر باشد.